

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Európske metropolitné oblasti: sociálno-ekonomické dôsledky pre budúcnosť Európy“

(2007/C 168/02)

Spolkové ministerstvo dopravy, verejných prác a mestského rozvoja požiadalo 7. novembra 2006 v mene nemeckého predsedníctva Európsky hospodársky a sociálny výbor, aby vypracoval stanovisko na tému: „Európske metropolitné oblasti: sociálno-ekonomické dôsledky pre budúcnosť Európy“

Odborná sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 20. marca 2007. Spravodajcom bol pán van IERSEL.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 435. plenárnom zasadnutí dňa 25. a 26. apríla 2007 (schôdza z 25. apríla 2007) 125 za, bez hlasu proti, pričom 5 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

Toto stanovisko je pokračovaním stanoviska ECO/120 „Metropoly: sociálno-ekonomické začlenenie v budúcej Európe“⁽¹⁾. Obe stanoviská tvoria súvislý celok.

1. Závery

1.1 Európsky priestor sa v priebehu posledných 50 rokov zmenil a globalizácia tieto zmeny ešte urýchľuje, čo má značné dôsledky pre hlavné európske centrá, ktorými sú metropolitné oblasti. (2) Práve tie môžu najlepšie reagovať na výzvy a najviac využiť príležitosti, ktoré vyplývajú zo spomínaných zmien.

1.2 EHSV zastáva názor, že Rada a Komisia by mali prerokovať a vypracovať hlavné usmernenia pre rozvoj metropolitných oblastí a národných iniciatív v tejto oblasti. Dobre vedená diskusia na európskej úrovni začlení národné prístupy do spoločnej perspektívy, čo by mohlo stimulovať aj zúčastnené subjekty na regionálnej úrovni.

1.3 EHSV sa domnieva, že lepšie štruktúrovaná diskusia o metropolitných oblastiach v Európe a medzi týmito oblasťami by mala prispieť k stimulovaniu týchto regiónov, aby ony samé úspešne implementovali lisabonsko-göteborgský program, ktorý by tiež mohol byť obsiahnutý v národných reformných programoch.

1.4 EHSV konštatuje, že intenzívna diskusia prebieha už niekoľko rokov. Prepojenie medzi veľkými metropolami a Lisabonskou stratégiou kladie väčší dôraz než v minulosti na sociálno-ekonomické dôsledky týchto veľkých metropolitných oblastí. Toto je krok vpred.

1.5 V mnohých krajinách a regiónoch usilujú verejné orgány, ako aj súkromný sektor a občianska spoločnosť o vytvorenie podmienok potrebných pre trvalo udržateľný rozvoj metropolitných oblastí a o zabezpečenie ich konkurencieschopnosti v Európe aj vo svete. Pozornosť si zasluhuje najmä vývoj pozorovaný v Nemecku. Univerzitné štúdie, aj štúdie vykonávané na spolkovej úrovni, prispeli k objektívnosti diskusie. Do medzimi-

nisterských konferencií o európskych metropolitných oblastiach sa zapojili národné i regionálne orgány.

1.6 Mestská politika Komisie ako aj návrh Územného programu Rady sú rovnako krokom vpred. Ponúkajú rámec pre ambicióznou mestskú politiku. Územný program zdôrazňuje niekoľko charakteristík, ktoré sú typické pre veľké metropoly. EHSV však konštatuje, že návrh Územného programu je v tomto ohľade ešte príliš váhavy.

1.7 Napriek rozdielnym prístupom a štruktúram v jednotlivých štátoch sú problémy a ambície veľkých mestských regiónov väčšinou rovnaké.

1.8 Slabosťami, ktoré bránia vyváženému rozvoju metropolitných oblastí, sú nedostatok identity a absencia primeranej správy. Existujúce administratívne orgány sú často veľmi zastarané a bránia pružnému prispôsobeniu sa.

1.9 Na zaručenie úspechu metropolitných oblastí sú nevyhnutné záväzky na viacerých úrovniach – národnej, regionálnej a mestskej. To si vyžaduje legitimitu decentralizovaných inštitúcií a uľahčí aj iniciatívy súkromného sektora a mimovládnych organizácií.

1.10 EHSV znovu upozorňuje na nedostatok sociálno-hospodárskych a environmentálnych údajov o metropolitných oblastiach, ktoré by boli porovnateľné na európskej úrovni. EHSV sa domnieva, že keďže tieto údaje by mali byť zhromažďované na európskej úrovni aj národných úrovniach, musia byť každoročne monitorované aj hospodárske, sociálne a environmentálne výkony európskych metropolitných regiónov, čo rozšíri naše poznanie ich situácie a umožní príslušným metropolitným aktérom lepšie vykonávať svoju činnosť.

(1) Ú. v. ES C 302, 7.12.2004, s.101.

(2) Je potrebné rozlišovať medzi „metropolou“ a „metropolitnými oblasťami“. Všeobecne povedané, „metropola“ vznikla ako veľmi veľké mesto alebo aglomerácia, kým „metropolitná oblasť“ je súbor jedného veľmi veľkého mesta alebo dôležitých polycentrických miest, ktoré sú obkolesené inými mestami a vidieckymi zónami. Z toho vyplýva, že metropolitné oblasti majú omnoho väčšiu rozlohu než metropoly.

2. Odporúčania

2.1 EHSV navrhuje, aby Komisia vypracovala zelenú knihu o metropolitných oblastiach ako doplnenie Územného programu a strategických usmernenia pre súdržnosť s cieľom stimulovať európsku diskusiu na základe objektívnej analýzy.

2.2 EHSV žiada, aby výzvy a ambície veľkých metropol, ako aj poznanie a skúsenosti získané v členských štátoch, boli zhrnuté do spoločnej európskej perspektívy, a aby boli šírené osvedčené postupy.

2.3 EHSV považuje za potrebné, aby Komisia uskutočnila politické rozhodnutie poveriť Eurostat, aby každý rok vypracoval spoľahlivé a porovnateľné údaje o všetkých metropolitných oblastiach Európskej únie a aby mu boli na splnenie tejto novej úlohy pridelené dodatočné prostriedky.

2.4 Na to, aby Eurostat mohol splniť svoje poslanie čo najrýchlejšie, EHSV navrhuje, aby ORATE (Observatoire en Réseau de l'Aménagement du Territoire Européen – Sieť monitorovacích centier európskeho územného plánovania) alebo iná organizácia s relevantnou expertízou vypracovali pilotnú štúdiu s cieľom otestovať rôzne možné metódy stanovenia hraníc metropolitných oblastí podľa spoločných kritérií a navrhnúť obmedzený zoznam údajov, ktoré by bolo možné bezodkladne získať od metropolitných oblastí s počtom obyvateľov vyšším ako jeden milión počas obdobia rokov 1995 až 2005, a to najmä tak, že využijú existujúce podrobné údaje z európskych prieskumov na trhu práce⁽³⁾.

3. Dôvodová správa

3.1 EHSV vo svojom stanovisku z roku 2004 upozornil na sociálno-hospodárske dôsledky metropolitných oblastí⁽⁴⁾, ktoré boli podľa neho značne nedocenené.

3.2 Cieľom spomínaného stanoviska bolo upriamiť pozornosť inštitúcií EÚ na sústavne sa zvyšujúcu, často až zarážajúcu, koncentráciu ľudí a hospodárskej činnosti v metropolitných oblastiach Európy a sveta.

3.3 V stanovisku z roku 2004 EHSV zastáva názor, že rozvoj európskych metropolitných oblastí by mal figurovať v pracovnom programe EÚ. EHSV bol medzi prvými, ktorí zdôraznili priame spojenie medzi úlohou metropolitných oblastí a implementáciou Lisabonskej stratégie. Metropolitné oblasti sú laboratóriami svetovej ekonomiky. Sú to hnacie sily hospodárstva a centrá tvorivosti a inovácie.

⁽³⁾ Prvá úspešná štúdia o 14 metropolitných oblastiach už bola spracovaná v rámci programu INTERREG II C v roku 2000. Išlo o štúdiu vypracovanú skupinou GEMACA, Group for European Metropolitan Areas Comparative Analysis.

⁽⁴⁾ Stanovisko na tému „Metropolity: sociálno-ekonomické začlenenie v budúcej Európe“, Ú. v. EÚ C 302, 7.12.2004, s.101.

3.4 Zároveň sa metropolitné oblasti sústreďujú na základné výzvy a problémy, ktorým bude Európa musieť čeliť v nadchádzajúcich rokoch. K najväčším problémom patrí chudoba a sociálne vylúčenie, ako aj územná segregácia s účinkami na zamestnanosť a (medzinárodnú) kriminalitu⁽⁵⁾.

3.5 Pôsobenie metropolitných oblastí je posilnené častými vzájomnými interakciami medzi týmito oblasťami tak v Európe, ako aj na celosvetovej úrovni. Siete, ktoré tieto oblasti tvoria, pomáhajú posilňovať európsku integráciu.

3.6 V stanovisku z roku 2004 EHSV konštatuje, že chýbajú porovnávacíe analýzy, ktoré by uspokojivým spôsobom ukázali silné a slabé stránky týchto oblastí, ich obmedzenia a príležitosti.

3.7 Práve z toho dôvodu trval EHSV v roku 2004 na potrebe definície európskych metropolitných oblastí a na vytvorení relevantných a porovnateľných dát vrátane zhodnotenia kľúčových indikátorov Lisabonskej stratégie pre každú z takých oblastí.

3.8 Ekonomika založená na poznatkoch a spoločnosť prepojená sieťami zvyšujú atraktivnosť metropol pre občanov aj pre činnosti. Určité členské štáty začali na národnej aj regionálnej úrovni živé diskusie o tom, akú politiku treba prijať pre veľké metropolitné oblasti a pre ich správu. Po týchto diskusiách niekedy nasledujú konkrétne aktivity tak zdola nahor, ako aj zhora nadol.

4. Reakcia Komisie v roku 2004

4.1 V roku 2004 EHSV požiadal Komisiu, aby vypracovala integrované štúdie s účasťou všetkých príslušných členov a aby pravidelne predkladala správy týkajúce sa sociálno-hospodárskej situácie metropolitných oblastí a ich postavenia v celoeurópskom meradle. Takýmto spôsobom by bolo možné lepšie zhodnotiť silné a slabé stránky veľkých metropol s cieľom lepšie definovať opatrenia a uľahčiť šírenie osvedčených postupov.

4.2 Vo svojej reakcii na návrhy EHSV Komisia „súhlasí so zistením predloženým EHSV pokiaľ ide o kľúčovú úlohu metropolitných oblastí pre uskutočňovanie cieľov Lisabonskej stratégie, ako aj pokiaľ ide o nedostatok spoľahlivých a porovnateľných údajov o týchto územných jednotkách na európskej úrovni.“⁽⁶⁾

4.3 Napriek súhlasu s týmito závermi zatiaľ nebolo vidieť zo strany Komisie viac vyhranený a integrovanejší prístup týkajúci sa metropolitných oblastí. Postupne je síce implementovaná mestská politika, ale v jej rámci nie je badať rozdiel medzi „mestami a metropolitnými oblasťami“. Údaje poskytnuté štatistickými úradmi nie sú úplné a keďže vznikli v rámci definícií jednotlivých štátov, nie sú vždy porovnateľné v európskom meradle.

⁽⁵⁾ Stanovisko EHSV na tému „Imigrácia a integrácia: spolupráca medzi regionálnymi a miestnymi orgánmi a organizáciami občianskej spoločnosti“, Ú. v. EÚ C 318, 23.12.2006, s.128.

⁽⁶⁾ Odkaz na reakciu Komisie, GR REGIO, na stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy na tému „Metropolity: sociálno-ekonomické začlenenie v budúcej Európe“ Ú. v. EÚ C 302, 7.12.2004, s.101.

5. Diskusie a iniciatívy na úrovni jednotlivých štátov

5.1 Nedávno bolo na štátnych aj regionálnych úrovniach uskutočnených niekoľko iniciatív, ktoré vyzdvihujú vývoj metropol. Tieto iniciatívy často zahŕňajú rôzne opatrenia na posilnenie harmonickejšieho rozvoja pokiaľ ide o infraštruktúry, územné plánovanie, hospodárske a sociálne aspekty, ako aj rozvoj infraštruktúry v oblasti dopravy a telekomunikácií medzi samotnými metropolitnými oblasťami. Uvádzame príklady niekoľkých iniciatív. Tento prehľad zďaleka nie je vyčerpávajúci.

5.1.1 V **Nemecku** sa o metropolitných oblastiach vedie od roku 1993 podrobná diskusia. Účelom štúdií a debát na univerzitách bolo vhodným a objektívnym spôsobom definovať zoznam úloh, ktoré plnia veľké metropoly, a identifikovať ich na základe tohto zoznamu.

5.1.1.1 V nemeckej analýze došlo k posunu od tradičného prístupu, čiže mapy štátu s mestami, obcami a spolkovými krajinami („Länder“) k odlišnému prístupu, ktorý predstavuje novú mapu Nemecka s novými hlavnými vzormi („Leitbilder“). Na základe hlavných usmernení a akčných plánov politiky územného plánovania (datovaných z roku 1992 a 1995), ktoré zdôraznili význam a úlohu metropolitných oblastí, Nemecko vytvorilo na základe rozhodnutia medziministerskej konferencie spolkových a krajiných ministrov pre územné plánovanie z 30. júna 2006 jedenásť metropolitných regiónov. Prvá medziministerská konferencia sa uskutočnila roku 2003.

5.1.1.2 Mapa nemeckých metropolitných oblastí odhaľuje nezhodu medzi existujúcim administratívnym členením a geografickými hranicami metropolitných regiónov. Napríklad k metropolitnému regiónu Norimbergu patrí mesto Norimberg a skupina susedných mestských a vidieckych obcí. Iné oblasti, napríklad Frankfurt/Rýn/Mohan a Hamburg. Iné sa čiastočne prekrývajú s územiami niekoľkých spolkových krajín („Länder“), kým iné, napríklad Mníchov a Porúrie, sú časťou jednej spolkovej krajiny („Land“). Vo väčšine prípadov už existuje tematická regionalizácia, napríklad v oblasti kultúry, športu, trvalej udržateľnosti a krajiny. Vo všetkých prípadoch patria k danému územiu veľké aj menšie mestá aj s vidieckymi oblasťami. Takýmto spôsobom je možné jasne definovať územia príslušných metropolitných oblastí.

5.1.1.3 V tomto štádiu (ešte) neboli plánované žiadne konkrétne štátne opatrenia. Metropolitné oblasti boli požiadané, aby definovali vlastné špecifiká a aby ich využili. Sledovaný cieľ je rozvoj nemeckých metropolitných oblastí ako autonómnych aktérov v európskom i medzinárodnom kontexte. Je zrejmé, že štátna politika, ako napríklad politika železničnej alebo leteckej dopravy môže ambície týchto oblastí podporiť.

5.1.1.4 Ak má byť zvýšená legitímnosť tohto nového prístupu, metropolitné oblasti by mali zaviesť systémy demokratického zastúpenia, každá podľa svojich špecifik a svojich predstáv. Môžu v nich slobodne definovať spôsoby, buď prostredníctvom priamych volieb, ako napríklad región Stuttgart, alebo

prostredníctvom nepriameho zastúpenia miest a obcí ako je to v prípade regiónu Norimberg.

5.1.1.5 Politické ciele, ktoré je potrebné prediskutovať v rámci metropolitných oblastí, a ktoré majú rôzne charakteristiky, sú tieto: zaručiť kritickú masu potrebnú na dosiahnutie konkurencieschopnosti, vytvoriť podmienky pre účinnú správu, objasniť rozdelenie zodpovednosti, vytvoriť polycentrické územné riadenie, nájsť uspokojivú rovnováhu medzi urbanizáciou a ochranou vidieckych oblastí, rozvinúť dopravnú infraštruktúru a zaisťiť mobilitu, podporiť inovácie a hospodárske klustre, riadiť technologické „riziká“ a prírodné riziká, disponovať zdrojmi potrebnými pre verejné investície, zlepšiť medzinárodnú prístupnosť, zaisťiť zvyšovanie úrovne regiónu.

5.1.2 Vo **Veľkej Británii** začal záujem o posilnenie metropolitných oblastí už začiatkom tohto storočia. V roku 2004 bol uverejnený vládny oznam o konkurencieschopnosti metropolitných oblastí iných ako Londýn (?). Cieľom bolo vytvoriť podmienky pre posilnenie autonómie mestských regiónov v medzinárodnom kontexte. Ale zamýšľaný proces bol zablokovaný, najmä kvôli neúspešnému referendu o vytvorení regionálneho zhromaždenia v regióne Newcastle.

5.1.2.1 V súčasnosti sa diskusia v UK zameriava na prerozdelenie zodpovedností na jednej strane medzi štátnou a regionálnou úrovňou, a na druhej strane medzi mestami a obcami v najľudnatejších regiónoch identifikovaných ako budúce metropolitné oblasti. Myšlienka vytvorenia mestských regiónov je vždy aktuálna. Napriek dvojznačnosti prebiehajúcich diskusií bude čoskoro publikovaná biela kniha o tejto tematike, a pripravuje sa nové územné usporiadanie na základe uznaných porovnateľných kritérií, podobných ako v nemeckom modeli.

5.1.2.2 Treba rozlišovať medzi politickou decentralizáciou a podporou na rozvoj metropol. Táto podpora sa vyznačuje flexibilitou a spolkami (alianciami) vytváranými medzi obcami s cieľom využiť príležitosti a spoločne prekonávať problémy. Pekným príkladom je rozvoj na severe Anglicka (Manchester, Liverpool, Leeds, Sheffield, Newcastle a York), iniciatíva vychádzajúca zdola nahor, nazvaná „Northern Way“. Tento rozvoj je charakterizovaný niekoľkými dohodami v rámci metropolitnej oblasti.

5.1.2.3 Prístup zhora nadol, ktorý nasleduje po miestnych a regionálnych iniciatívach, je považovaný za nevyhnutný, pretože mnohé strategické rozhodnutia možno prijať iba na základe spoločnej dohody. Tieto rozhodnutia figurujú v troch pracovných programoch: program konkurencieschopnosti na podporu najviac výkonných regiónov a na podporu najmenej výkonných regiónov, program sociálnej súdržnosti v prospech znevýhodnených občanov a program na ochranu životného prostredia, obsahujúci opatrenia určené najmä na zlepšenie kvality života a na zachovanie prírodných zdrojov. V týchto troch doménach sú metropolitné oblasti považované za najvhodnejšiu geografickú úroveň na uskutočňovanie ich politiky.

(?) Konkurenčné mestá: kde sa nachádzajú centrálna mestá? (centrálna mestá znamenajú metropoly okrem Londýna, najmä na severozápade krajiny).

5.1.3 Vo **Francúzsku** prebieha diskusia už od roku 1960. Až donedávna bolo prijatých veľmi málo konkrétnych opatrení, pretože nebol docenený politický aspekt diskusií. Tento nedostatok politickej dimenzie bol vo všeobecnosti charakteristický v celej Európe.

5.1.3.1 V roku 2004 DIACT⁽⁸⁾ začala s výzvou na predkladanie návrhov na metropolitné projekty s cieľom stimulovať spoluprácu medzi veľkými mestami a podporiť hospodársky rozvoj metropolitných regiónov. Porota skladajúca sa z riaditeľov príslušných ministerstiev a expertov vybrala pätnásť metropolitných projektov, vypracovaných miestnymi samosprávami. V roku 2006 boli projekty spresnené. V roku 2007 budú uzavreté zmluvy o metropolách, ktoré budú ťažiť z peňažnej pomoci štátu s cieľom implementovať štrukturálne opatrenia. Touto iniciatívou DIACT uznáva dôležitosť metropolitných regiónov ako kľúčových aktérov konkurencieschopnosti regiónov.

5.1.4 V **Taliansku** aj v **Španielsku** regionalizácia napreduje. Tento vývoj, hoci sa priamo netýka metropolitných oblastí, predsa len vytvára (z právneho hľadiska) nové príležitosti pre správu metropol.

5.1.4.1 V roku 1990 stanovoval v Taliansku zákon prístup zhora nadol a identifikoval 14 metropolitných oblastí. Nebol implementovaný. Nový zákon z roku 1999 schválil iniciatívy na vytváranie metropolitných oblastí zdola nahor. V regióne Bologna bolo zriadené samostatné zhromaždenie, ktoré združovalo 20 obcí a disponovalo vlastným rozpočtom. Napokon ústavná reforma v roku 2001 umožnila zriadenie troch metropolitných oblastí v okolí Ríma, Neapola a Milána. Nedávno sa začalo s opätovným uskutočňovaním tejto reformy.

5.1.4.2 V Španielsku je diskusia o územnom členení podmienená územnou autonómiou. Kompetencie v tejto oblasti majú výlučne autonómne regióny. V dôsledku toho nesú zodpovednosť za metropolitné oblasti. Zároveň prebieha proces posilňovania veľkých miest, ako aj meranie síl medzi centrálnou vládou, autonómnymi obcami a metropolitnými oblasťami, akými sú napríklad Madrid, Barcelona a Valencia. Výnimkou je Bilbao s verejno-súkromným partnerstvom.

5.1.4.3 Identifikácia metropolitných oblastí sa neobmedzuje na veľké krajiny, ba ani na krajiny ako také. Spomedzi najznámejších možno spomenúť metropolitnú oblasť Centrope, to jest Viedeň-Bratislava-Brno-Győr, región, ktorý sa rozkladá v štyroch krajinách (!) a Kodaň-Malmö (Dánsko a Švédsko). Obe územia zaznamenávajú pokrok. V Holandsku prebieha podrobná diskusia o najvhodnejšej správe Randstadu s cieľom odstrániť administratívnu roztrieštenosť, ktorá blokuje jeho územný a sociálno-ekonomický vývoj, ako aj rozvoj jeho infraštruktúry.

⁽⁸⁾ DIACT: Medziministerská delegácia pre územné plánovanie a konkurencieschopnosť území (bývalá DATAR).

5.1.5 V nových členských štátoch nastáva podobný vývoj ako v spomenutých krajinách. V Poľsku identifikovala vláda istý počet metropolitných oblastí alebo „miest-regiónov“. Názorným príkladom je región Katowice, ktorý nedávno získal zvláštny štatút metropolitnej oblasti. Rozvoj miest a metropol však spravidla prebieha nekontrolovane a v dôsledku toho svojvoľne, pretože chýba vhodná regionálna správa. Preto sa niektoré metropoly preorientujú podľa praxe a expertízy krajín s tradíciou v decentralizačnej politike.

5.1.6 Do procesu metropolizácie sú rovnako zapojené aj obchodné a priemyselné komory ako dobre viditeľní a aktívni reprezentanti obchodného sveta na miestnej a regionálnej úrovni, najmä obchodné komory v hlavných mestách a mestách-regiónoch. Všade prispievajú k atraktívnosti a šíreniu hospodárstva a kultúry na svojom území, pričom zohľadňujú požiadavky na kvalitu života a rešpektujú životné prostredie.

6. Vývoj na európskej úrovni

6.1 Na úrovni EÚ je prioritným cieľom Komisie pod vedením pána Barrosa implementácia Lisabonskej stratégie. Týka sa to všetkých členov Komisie. Generálne riaditeľstvo REGIO zaradilo Lisabonskú stratégiu do centra regionálnej politiky „nového štýlu“ s dôrazom na mestský rozvoj.

6.1.1 „Lisabon“ a mestský rozvoj sa stali vďaka programom Spoločenstva prioritami vo všetkých regiónoch. Tieto programy sa nevzťahujú explicitne na metropolitné oblasti. Pre metropolitné oblasti je jedným z najhodnotnejších programov URBACT⁽⁹⁾.

6.1.2 Popri programoch generálneho riaditeľstva REGIO sú pre metropoly často dôležité aj iné špecifické programy spadajúce pod iné generálne riaditeľstvá, napr. GR pre výskum, GR pre životné prostredie a GR pre dopravu, pretože tieto programy sú tiež inšpirované predovšetkým cieľmi „Lisabonu“. Metropoly ako také sa síce v programoch nespomínajú priamo, ale všetky programy, ktoré sa usilujú o posilnenie výkonnosti miest, sa vzťahujú aj na metropoly.

6.1.3 V júni 2006 pracovná skupina z Rady uverejnila prvý projekt územného programu⁽¹⁰⁾. Sú v ňom dobre opísané tendencie urbanizácie európskej spoločnosti. Vždy však chýba zreteľný rozdiel medzi mestami a metropolitnými oblasťami.

⁽⁹⁾ Komisia v súčasnosti vypracováva príručku o mestských otázkach.

⁽¹⁰⁾ Dokument o stave územia a vyhlídkach Európskej únie: smerom k silnejšej súdržnosti európskych území v duchu cieľov z Lisabonu a Göteborgu, prvý návrh, 26. júna 2006.

6.2 Problémom (veľkých) miest bolo venovaných niekoľko neformálnych zasadnutí Rady ministrov územného plánovania⁽¹¹⁾. Územné plánovanie figuruje ako kompetencia EÚ v súčasnej Zmluve v rámci kapitoly Životné prostredie článku 175 ods. 2⁽¹²⁾.

6.3 Európsky parlament⁽¹³⁾ zdôrazňuje, že „mestá a aglomerácie alebo mestské zóny združujú 78 % obyvateľstva Únie a že zároveň sú miestom, kde sa sústreďujú ťažkosti, aj miestom, kde sa tvorí budúcnosť.“ Zastáva názor, že mestá a aglomerácie sú kľúčmi regionálneho rozvoja a uskutočňovania cieľov z Lisabonu a Göteborgu.

6.3.1 **Európsky parlament** žiada, aby všetky generálne riaditeľstvá Komisie, ktoré pracujú priamo alebo nepriamo na otázke rozvoja miest, skoorinovali svoju činnosť tak, aby sa podarilo identifikovať konkrétne problémy mestskej reality v každej oblasti činnosti a aby boli spoločne prezentované kladné účinky realizovaných opatrení. Navrhuje vytvoriť pracovnú skupinu zo zástupcov rôznych útvarov a žiada zavedenie územného dialógu.

6.4 **Výbor regiónov** upriamuje pozornosť európskych inštitúcií čoraz väčším zdôrazňovaním vážnych problémov, ktorým čelia mestské regióny. Jeho závery sú založené na rovnakých záujmoch a rovnakých princípoch ako závery Európskeho parlamentu a EHSV.

6.4.1 Výbor regiónov zdôrazňuje skutočnosť, že už existujú „funkčné regióny“ a spolupráca medzi partnermi aj za administratívnych hranicami – národnými, regionálnymi a miestnymi –, a že by mala byť podporovaná zvláštnymi pozitívnymi stimulmi politiky Spoločenstva, napríklad podporou strategických rozvojových projektov pre veľké oblasti. Je obzvlášť dôležité, aby medzi metropolitnými a mestskými oblasťami boli zriadené

(11) Prvé zasadnutie neformálnej Rady ministrov územného plánovania a vnútorných vecí, na ktorom sa podrobne diskutovalo o problémoch miest, sa konalo v novembri 2004 v Rotterdame. Po ňom nasledovalo neformálne zasadnutie Rady v máji 2005 v Luxemburgu na tému „Stav a perspektívy územia EÚ“. Nasledujúce neformálne zasadnutie sa uskutočnilo v máji roku 2007 v Lipsku.

(12) Článok 175

1. Rada v súlade s postupom uvedeným v článku 251 a po porade s Hospodárskym a sociálnym výborom a Výborom regiónov rozhodne o postupoch, ktoré má Spoločenstvo prijať na dosiahnutie cieľov uvedených v článku 174.

2. Bez ohľadu na rozhodovacie postupy ustanovené v odseku 1 a bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia článku 95, Rada na návrh Komisie a po získaní súhlasu Európskeho parlamentu a po porade s Hospodárskym a sociálnym výborom a Výborom regiónov jednomyselne prijíma:

a) ustanovenia predovšetkým fiškálnej povahy;
b) opatrenia, týkajúce sa:
— územného plánovania,
— kvantitatívneho hospodárenia s vodnými zdrojmi alebo priamej alebo nepriamej dostupnosti týchto zdrojov,
— využívania pôdy s výnimkou nakladania s odpadmi;
c) opatrenia významne ovplyvňujúce možnosť voľby členského štátu pri výbere medzi rôznymi energetickými zdrojmi a celkovú štruktúru zásobovania energiou. [neoficiálny preklad].

(13) Európsky parlament: Uznesenie z 13.10.2005 o mestskej rozmere v kontexte rozširovania – Ú. v. EÚ C 233 E, 28.9.2006, s.127.

takéto siete novej spolupráce, a už existujúce siete aby boli posilnené. Za osobitnú zmienku stojí spolupráca rozvíjaná počas súčasného programovacieho obdobia 2007 – 2013 v rámci iniciatívy Interreg III, zameranej na územnú spoluprácu⁽¹⁴⁾.

6.5 Sieť METREX⁽¹⁵⁾ zdôrazňuje vo svojich vyhláseniach z marca a septembra 2006, že je nevyhnutné, aby boli definované metropolitné oblasti a aby boli tieto oblasti uznané ako kľúčové zložky Územného programu Európskej únie. Žiada vytvorenie porovnateľných údajov o metropolitných oblastiach v celoeurópskom meradle. Vyžaduje, aby Komisia pripravila Zelenú knihu s tromi hlavnými zložkami: ekonomická konkurencieschopnosť, sociálna súdržnosť a ochrana životného prostredia. Zastáva názor, že veľa dôležitých problémov, napríklad klimatické zmeny, starnutie obyvateľstva alebo prísťahovateľstvo, ktorým musí Európa čeliť, môže byť účinne a integrovane vyriešených na úrovni metropol. Napokon sa domnieva, že metropolitné oblasti môžu zohrať dôležitú úlohu pri realizácii Lisabonských cieľov, najmä pri zaistovaní konkurencieschopnosti Európy na celosvetovej scéne.

6.6 Za posledných 15 rokov⁽¹⁶⁾ počet **regiónov zastúpených v Bruseli** značne vzrástol. Na konferenciách organizovaných týmito regiónmi je rozvoj a výkonnosť metropolitných oblastí často jednou z tém, o ktorých sa najživšie diskutuje.

6.7 Skupina regiónov, zastúpených v Bruseli, sa právom organizuje pod názvom „**Lisabonské regióny**“.

6.8 V rámci programu ORATE bolo za posledné roky vypracované množstvo dôležitých informácií, údajov, ukazovateľov a správ o európskych regiónoch. Predsa však vzhľadom na fakt, že regionálne administratívne hranice sú veľmi odlišné od metropolitných, výsledky tejto veľmi kvalitnej práce neposkytujú osobám, zodpovedným za rozvoj, plánovanie a riadenie metropolitných oblastí také informácie a štúdie, aké potrebujú na určenie najvhodnejších opatrení pre maximálne využitie potenciálu týchto oblastí.

6.9 Generálne riaditeľstvo pre regionálnu politiku a Eurostat začali s projektom mestského auditu s cieľom poskytnúť spoľahlivé a porovnateľné indikátory pre niekoľko miest⁽¹⁷⁾. EHSV s potešením konštatuje, že bolo vynaložené úsilie na vytvorenie údajov o mestských zónach. Charakteristika disponibilných údajov však zatiaľ nedovoľuje ich široké použitie⁽¹⁸⁾.

(14) Stanovisko Výboru regiónov na tému „Kohézna politika a mestá: príspevok miest a aglomerácií k rastu a zamestnanosti v regiónoch“. Ú. v. EÚ C 206, 29.8.2006, s.17.

(15) METREX, the Network of European Metropolitan Regions and Areas (Sieť európskych metropolitných regiónov a oblastí) je združenie takmer 50 veľkých mestských regiónov.

(16) V roku 1990 ich bolo 20 a v roku 2006 až 199.

(17) Pritom možno rozlíšiť 3 geografické zóny, stred mesta, väčšia mestská zóna (VMZ) a infra-mestská štvrť. Podľa pracovníkov zodpovedných za projekt VMZ zodpovedá približne funkčnému mestskému regiónu.

(18) V skutočnosti je za ten istý rok k dispozícii pomerne málo indikátorov pre VMZ. Geografické hranice VMZ sú stanovené podľa národných kritérií. Toto nemôže zaručiť porovnateľnosť indikátorov na úrovni EÚ. Tieto hranice ešte stále nie sú publikované. Okrem toho indikátory sa nevzťahujú na posledné roky (posledný zdokumentovaný rok je 2001). Je úplne jasné, že Eurostat nemá v súčasnosti prostriedky na uskutočnenie tohto dôležitého projektu, ktorý sa týka 27 krajín, 258 miest, 260 MVZ a 150 indikátorov.

7. Prebiehajúca intenzívna diskusia

7.1 EHSV konštatuje, že za posledné roky sa diskusia o metropolitných oblastiach veľmi zintenzívnila, a to z dvoch hlavných dôvodov. Na jednej strane zväčšujúci sa počet metropol vo svete je dôkazom toho, že nová organizácia miest postupuje rýchlym tempom⁽¹⁹⁾. Na druhej strane spojenie medzi hospodárskym, sociálnym a environmentálnym rozvojom veľkých metropol a Lisabonskou stratégiou túto diskusiu naďalej prehĺbuje.

7.2 Vo všetkých členských štátoch, malých aj veľkých, vyspelých aj menej vyspelých prebehli politické a sociálne diskusie o najvhodnejšom prístupe.

7.3 Tieto diskusie prebiehajú najprv na úrovni jednotlivých štátov. Úrady však v mnohých prípadoch uznávajú, že skutočné územie niektorých metropolitných oblastí nespadá do hraníc jedného štátu. Boli spomenuté príklady Kodaň-Malmö a Viedeň-Bratislava, ale rovnako je potrebné spomenúť metropolitné oblasti, identifikované francúzskymi úradmi, akými sú Metz-Luxemburg-Saarbrücken a Lille-Courtrai. Na území celej Únie sa zvyšuje počet cezhraničných regiónov nadobúdajúcich charakter metropolitných oblastí.

7.4 EHSV však konštatuje, že napriek čoraz intenzívnejšej diskusii v posledných rokoch sú nové štruktúry ešte stále len v začiatkoch.

7.5 Prevažná väčšina miest a metropolitných oblastí, ktoré chcú prejať svoju dôležitosť na európskej úrovni, prezentuje svoju situáciu uvádzaním štátnych alebo regionálnych údajov bez toho, aby zakaždým brala do úvahy skutočnú veľkosť územia, o ktorom hovorí. Je to jeden z existujúcich rozdielov medzi metropolitnou oblasťou a administratívnym regiónom alebo regiónmi, ktorých časťami tieto oblasti sú.

7.6 Bez ohľadu na rozdielne národné a regionálne prístupy a štruktúry EHSV zaznamenáva evidentný súlad pokiaľ ide o dané problémy. Najviac sa diskutuje o týchto problémoch:

- kritická veľkosť metropolitnej oblasti, alebo lepšie povedané mestského regiónu či siete miest a obcí,
- rovnováha medzi mestskými a vidieckymi územiami, z ktorých sa skladá metropolitná oblasť,

- funkcie metropol,
- vzdelávanie a odborná príprava,
- tvorivosť, výskum a inovácie,
- klustre a konkurencieschopnosť podnikov na medzinárodných trhoch,
- atraktívnosť a prístupnosť medzinárodných investícií,
- veľké infraštruktúry, ich financovanie a verejno-súkromné partnerstvá,
- dopravné a telekomunikačné siete spájajúce veľké metropoly v Európe a vo svete,
- kultúrny vplyv,
- multikultúrna spoločnosť (pristáhovalectvo) a výzvy spojené s chudobou a vylúčením,
- zamestnateľnosť pracovnej sily a vytvorenie pracovných miest pre menej kvalifikovaných pracovníkov,
- výrobný priemysel a služby s vysokou pridanou hodnotou,
- klimatické zmeny, energetická účinnosť, zníženie znečistenia a hospodárenie s odpadmi,
- odstraňovanie znečistenia a opätovné využitie opustených priemyselných areálov v súvislosti s reštrukturalizáciou výroby,
- zníženie neistoty, kriminality a rizík medzinárodného terorizmu,
- zníženie nerovností medzi infra-regionálnymi územiami a partnerstvo medzi centrom a perifériou,
- chýlostivý problém správy/riadenia.

7.7 Ľudia nemali vždy pocit spolupatričnosti k metropole. Európskym metropolitným oblastiam chýba politická legitimita. Predošlé administratívne štruktúry, pochádzajúce z minulosti, už nestačia, ale vlády jednotlivých štátov preukazujú veľmi citelný odpor voči novým štruktúram zo strany zúčastnených aktérov vrátane existujúcich administratívnych orgánov. Okrem toho metropolitné oblasti musia čeliť obrovským problémom. Ak máme tieto problémy prekonať a správne riadiť vývoj vzhľadom na celkovú stratégiu, je skoro všade potrebná nová forma správy.

V Bruseli 25. apríla 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁹⁾ Počet obyvateľov žijúcich v mestách na celom svete je 3 miliardy. Dnes existuje 400 metropolitných oblastí, ktoré majú počet obyvateľov väčší ako 1 milión, kým pred sto rokmi bolo takých oblastí iba 16.